

**Protokół z III spotkania konsultacyjnego Zespołu Lokalnej Współpracy
w ramach prac na projektem aktualizacji planu zadań ochronnych
dla obszaru Natura 2000 Bagno Wizna PLB200005**

Rutki-Kossaki, 25 czerwca 2024 r.

Spotkanie odbyło się w dniu 25 czerwca 2024 r., w Domu weselnym Eliot (ul. Zawadzka 29, 18-312 Rutki-Kossaki). Było to ostatnie spotkanie z cyklu trzech planowanych spotkań konsultacyjnych z udziałem Zespołu Lokalnej Współpracy, dotyczących prac na projektem aktualizacji planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bagno Wizna PLB200005

W spotkaniu wzięło udział 112 osób reprezentujących różne podmioty i instytucje, których działalność związana jest z przedmiotowym obszarem, a także przedstawiciele lokalnej społeczności (ok. 70 osób stanowili rolnicy). W spotkaniu uczestniczyły osoby prywatne oraz przedstawiciele następujących podmiotów /instytucji:

- 1) Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Białymstoku
- 2) Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
- 3) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
- 4) Podlaski Urząd Wojewódzki
- 5) Urząd Gminy Rutki
- 6) Urząd Gminy Wizna
- 7) Narwiański Park Narodowy
- 8) Biebrzański Park Narodowy
- 9) Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni Ostrołęka
- 10) Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Zarząd Zlewni w Białymstoku
- 11) Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Nadzór Wodny w Łomży
- 12) Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie Nadzór Wodny Zambrów
- 13) Nadleśnictwo Knyszyn
- 14) Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Białymstoku
- 15) Natura International Polska
- 16) Towarzystwo Przyrodnicze Dubelt
- 17) Polskie Towarzystwo Ochrony Ptaków
- 18) Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa OT Białystok
- 19) Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
- 20) Podlaska Izba Rolnicza
- 21) Podaskie24.pl
- 22) Tygodnik Rolniczy

Spotkanie rozpoczął około godziny 10.00 dr Michał Korniluk koordynator prac, który przywitał wszystkich uczestników i zachęcił do aktywnego udziału w spotkaniu.

Następnie wygłoszone zostały trzy prezentacje, na których zgodnie z planem przedstawione zostały referaty o następującym zakresie tematycznym:

I. Prezentacja 1 (referujący dr Michał Korniluk)

Przedstawienie wyników dotychczasowych prac i omówienie elementów projektu PZO cz. 1

1. propozycje korekty granic obszaru Natura 2000 Bagno Wizna
2. wskazania do dokumentów planistycznych
3. zestawienie potrzeb weryfikacji SDF obszaru Natura 2000 Bagno Wizna

I. Prezentacja 2 (referujący Piotr Świątochowski)

Omówienie projektu PZO cz. 2 – cele działań ochronnych, działania ochronne, monitoring

-Omawiane gatunki: cyranka, kropiatka, rybitwa białowąsa, rybitwa białoskrzydła, rybitwa czarna, rybitwa zwyczajna, rybitwa białoczelna, błotniak łąkowy, uszatka błotna, gąsiorek, jarzębatka

II. Prezentacja 3 (referujący Michał Korniluk)

Omówienie projektu PZO cz. 3 - cele działań ochronnych, działania ochronne, monitoring

- Omawiane gatunki: wodniczka, kulik wielki, dubelt, derkacz, batalion

Po pierwszym referacie, rolnicy poprosili o możliwie szybkie przedstawienie działań ochronnych ukierunkowanych na ochronę ptaków niezwiązanych z obszarami rolniczymi, dlatego też druga prezentacja została przedstawiona w sposób mniej szczegółowy. Większość uwagi została poświęcona kwestiom zarządzania wodą w obszarze oraz propozycji obszarów, gdzie sugeruje się utrzymanie lub przywrócenie ekstensywnego użytkowania w celu poprawy jakości siedlisk ptaków (przedmiotów ochrony).

Podobnie jak na poprzednich spotkaniach ZLW, poruszonym wielokrotnie podczas dyskusji tematem była kwestia przywrócenia na OSO Bagno Wizna zarządzania wodą w urządzeniach melioracji wodnych (rowach i zastawkach), dopasowanego zarówno do potrzeb rolników użytkujących intensywnie, ekstensywnie oraz potrzeb ochrony walorów przyrodniczych i ekologicznych obszaru, zwłaszcza ochrony siedlisk przedmiotów ochrony OSO Bagno Wizna. Rolnicy wielokrotnie wyrazili swoje zaniepokojenie, że grunty będące w ich posiadaniu będą zalane co uniemożliwi użytkowanie łąk. Moderujący dyskusję Michał Korniluk, wyjaśnił, że przewidziane w projekcie działania ochronne mają na celu zmniejszenie odpływu wody z torfowiska i nie będą miały na celu zalania łąk. Hamowanie odpływu w ramach przewidzianych działań będzie przy tym większe w miejscach występowania przedmiotów ochrony, zwłaszcza wodniczki, kulika wielkiego i dubelta, gatunków uznanych za kluczowe w obszarze. Obszar ten jest przy tym relatywnie niewielki. Zaznaczył przy tym, że na rowach melioracyjnych, które przylegają do łąk użytkowanych intensywnie, jedną z możliwych alternatyw ujętych w działaniach zmierzających do zmniejszenia odpływu wody będzie

instalacja zastawek, pozwalających na regulację poziomu odpływu wody dopasowanej do potrzeb właścicieli gruntów. Przypomniał też, że utrzymanie siedlisk gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony i gniazdujących na łąkach, wymaga użytkowania rolniczego. Tym samym nie planuje się w ramach realizacji działań ochronnych ani zalewania łąk ani zaprzestania użytkowania rolniczego, co najwyżej ekstensyfikację poprzez programy rolno-środowiskowo-klimatyczne. Podjęcie przez rolników zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych jest przy tym w PZO działaniem fakultatywnym, co oznacza, że dobrowolnym dla prywatnych właścicieli gruntów.

Wójt Gminy Rutki, wyraził swoje zaniepokojenie, że podniesienie poziomu wody spowoduje zniszczenie dróg lub ograniczenia w ich użytkowaniu. Koordynator prac wyjaśnił, że niepokój ten byłby uzasadniony gdyby w projekcie PZO nie przewidziano wzmocnienia dróg wzdłuż zbiorczych rowów melioracyjnych, na których przy użyciu zastawek planuje się okresowe zmniejszenie odpływu wody z torfowiska (wciąż nie jego zalania). Poza tym zaplanowane w projekcie PZO zarządzanie odpływem wody z obszaru uwzględnia obniżenie poziomu wody w rowach (zwiększenie odpływu) w celu umożliwienia prowadzenia niezbędnych prac agrotechnicznych. Lokalni mieszkańcy i rolnicy, jak również Wykonawcy zwrócili też uwagę, na potrzebę przywrócenia zarządzania wodą w sieci kanałów, będących pod zarządem Zarządów Zlewni (Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie). Zwrócono przy tym uwagę, że stan przepustów na kanałach zagraża bezpieczeństwu a ich funkcjonalność w zakresie zarządzania wodą nie została przywrócona od wielu lat. Taki stan rzeczy wpływa niekorzystnie zarówno na stan siedlisk ptaków (przedmiotów ochrony obszaru), ale też prowadzi do degradacji gleby, opadania terenu i niższych plonów w okresach suszy. Rolnicy, których grunty dotknięte są w niektórych latach suszą rolniczą, która prowadzi do zmniejszenia plonów zaapelowali o przywrócenie w OSO Bagno Wizna zarządzania wodą, proponując jednocześnie odbudowę systemu nawadniającego. Do nawadniania obiektu służyły niegdyś cztery doprowadzalniki, zasilane jednym kanałem doprowadzającym wodę z Narwi, ze stacji pomp znajdującej się w miejscowości łaś-Toczyłowo. Przedstawiciele Państwowego Gospodarstwa Wody Polskie wyjaśnili zgromadzonym, że system ten jest już niesprawny od bardzo wielu lat i jego przywrócenie wymagałoby ogromnych nakładów finansowych.

Wojciech Łuba, Prezes Zarządu Gminnej Spółki Wodnej w Rutkach zwrócił uwagę, że utrzymanie rowów melioracyjnych i zbiorczych leżących na gruntach prywatnych leży w gestii właścicieli gruntów, zaś na obszarze Gminy Rutki, w kompetencji działającej tam Spółki Wodnej, która powstała w 2023 r. w odpowiedzi na pilną potrzebę przywrócenia zintegrowanego zarządzania wodą na tym obszarze. Zaapelował do rolników o zapisywanie się do Gminnej Spółki Wodnej w Rutkach, gdyż utrzymanie funkcji melioracyjnej rowów wymaga dużych nakładów finansowych. Zarówno Prezes Zarządu Gminnej Spółki Wodnej w Rutkach jak i koordynator prac zaapelowali do obecnych na sali decydentów o konieczność pilnego wsparcia finansowego, które umożliwi przywrócenie racjonalnej gospodarki wodnej na tym obszarze. Wojciech Łuba kolejny raz zwrócił uwagę na potencjalny konflikt interesów rolników użytkujących intensywnie oraz tych użytkujących ekstensywnie zgodnie z programami rolno-środowiskowo klimatycznymi, i których grunty leżeć będą w strefie zaplanowania działań utrzymujących

większe

uwilgotnienie terenu¹. Koordynator prac zaznaczył, że w strefie, w której zaplanowano większe hamowanie odpływu wody z torfowiska i gdzie położone są grunty prywatne, już dziś dominują programy rolno-środowiskowe, których realizacji właściciele gruntów podjęli się w sposób zupełnie dobrowolny.

Podczas spotkania Koordynator prac przedstawił w sposób bardziej szczegółowy działanie pilotażowe (obejmujące około 10 km rowów) związane z przywróceniem zarządzania wodą na tym obszarze oraz oceną wpływu różnych sposobów hamowania odpływu wody na jakość i wielkość plonów, stan gleb oraz stan siedlisk przedmiotów ochrony. Zaznaczył przy tym, że w świetle braku zarządzania wodą na ponad 700 km rowów od co najmniej 20-30 lat, wypracowanie szybkich, prostych i relatywnie tanich technik hamowania odpływu wody wymaga szybkiej realizacji i sfinansowania, apelując jednocześnie o wsparcie finansowe Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Obecny na spotkaniu Sekretarz Stanu Stefan Krajewski, zaznaczył, że obszar ten wymaga kompromisowego projektu i podkreślił ważność takich spotkań w procesie opracowywania projektu PZO.

Podczas spotkania podjęta była też dyskusja na temat formułowanych w PZO zapisów działań obligatoryjnych i fakultatywnych względem użytkowania rolniczego oraz tego czy te zapisy nie wiążą się z przymusowym wejściem w zobowiązania rolno-środowisko-klimatyczne (RŚK). Koordynator prac wyjaśnił, że realizacja programów RŚK na gruntach prywatnych będzie odbywać się wyłącznie z poziomu działań fakultatywnych, a więc będzie ono dobrowolne dla prywatnych właścicieli.

Wśród rolników, wielokrotnie pojawiał się głos przejawiający obawę przed „narzuceniem przez Unię Europejską zalewania ich gruntów” i „wysokich kar” jakie mieli by otrzymać w przypadku ich sprzeciwu. Jak okazało się w dyskusji, obawa dotyczyła Projektu Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych. Koordynator prac wyjaśnił, że tzw. prawo o odbudowie zasobów przyrodniczych (Nature Restoration Law - NRL) dotyczy odbudowy zniszczonych ekosystemów, a więc nie tylko łąk czy torfowisk, ale też rzek czy lasów. Wyjaśnił też, że strach rolników przed NRL wynika z braku wiedzy na temat tego prawa i fałszywych informacji z nim związanych pojawiających się często w przestrzeni publicznej. Zgodnie z NRL to na rządach państw członkowskich spoczywać będzie obowiązek przygotowania i realizacji tzw. Krajowych Planów Odbudowy, które będą konsultowane ze społeczeństwem. Zarówno naukowcy jak i przedstawiciele rządu wskazują, że duża część takich działań będzie realizowana na terenie Lasów Państwowych i w Parkach Narodowych. Jednocześnie wszelkie działania związane z odtworzeniem ekosystemów lub poprawą ich funkcjonowania na gruntach prywatnych będą dobrowolne. Obecna na sali Pani Elżbieta Budka Dyrektor z Departamentu Płatności Bezpośrednich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi wyjaśniła, że resort, który reprezentuje czuwa nad prawidłowym przebiegiem wejścia w życie NRL i ochrony interesów rolników. Dodała też, że nawet jeżeli niektóre cele NRL miałyby być realizowane na gruntach prywatnych to będzie się to odbywać za dobrowolną zgodą właścicieli. Tak więc nawet jeżeli NRL zakłada odbudowę niewielkiej części gleb organicznych

¹ Bardziej szczegółowo problem ten został opisany w protokole z II spotkania ZLW. Zaplanowane działania utrzymujące wilgotne siedliska ptaków zakładają utrzymanie poziomu wody w rowach umożliwiającego prowadzenie prac agrotechnicznych.

użytkowanych rolniczo poprzez m.in. ponowne nawodnienie osuszonych torfowisk to będzie to działanie dobrowolne a jego skala jest mniejsza niż się często przedstawia.

Spotkanie zakończyło się około godziny 14.00. Przedstawiciele Wykonawcy i Zamawiającego podziękowali uczestnikom za przybycie i aktywny udział w spotkaniu.

Opracował Koordynator projektu Planu

dr Michał Korniluk